

Jadwiga Klim

Wystawa "Historyczne mosty w Tczewie"

Ochrona Zabytków 53/1 (208), 103-104

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WYSTAWA „HISTORYCZNE MOSTY W TCZEWIE”*

W dniach od 7 do 10 września 1999 r. odbyła się, zorganizowana przez Politechnikę Gdańską pod honorowym patronatem Polskiego Komitetu UNESCO, międzynarodowa konferencja „Preservation of the Engineering Heritage — Gdańsk Outlook 2000”. Obrady odbywały się w kilku instytucjach naukowo-kulturalnych: Politechnice Gdańskiej, Muzeum Historii Miasta Gdańska, Centralnym Muzeum Morskim w Gdańsku oraz w Oddziale CMM — Muzeum Wisły w Tczewie. Na konferencję przybyło kilkudziesięciu specjalistów zajmujących się ochroną dziedzictwa inżynierskiego z Belgii, Francji, Grecji, Japoni, Kanady, Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Szwecji, Turcji, Węgier, Wielkiej Brytanii i Włoch. Między poszczególnymi sesjami odbywały się tzw. wizyty techniczne, w trakcie których uczestnicy poznawali zabytki (nie tylko inżynierskie) Gdańska, Tczewa, Malborka, Pelplina.

9 września obradujący spotkali się w Muzeum Wisły w Tczewie. Ten dzień różnił się nieco od pozostałych, wypełnionych szczer-

sesjami i referatami. Część teoretyczna, poświęcona dziedzictwu transportowemu, zamknęła się bowiem w sześciu referatach. Głównym punktem dnia „tczewskiego” było otwarcie wystawy poświęconej historycznym mostom przez Wisłę w Tczewie oraz przejście po starszym z mostów pochodzącym z 1857 r.

Twórcami wystawy są: prof. Wieland Ramm i inż. Christoph Groh z Wydziału Konstrukcji Betonowych Uniwersytetu w Kaiserslautern. Ma być ona prezentowana w kilku miejscach, a jej siedzibą docelową będzie Muzeum Wisły w Tczewie. Ekspozycja składa się z 50 kwadratowych plansz o boku długości 120 cm. Tekst napisano w trzech językach: niemieckim, angielskim i polskim. Dzięki wysiłkowi i wiedzy twórców oraz możliwościom techniki komputerowej całość została przygotowana niezwykle starannie i profesjonalnie. Szczegóły techniczne zaprezentowano w taki sposób, by były zrozumiałe także dla laika, co jest niezmiernie ważne dla popularyzacji nietrywnych technicznych problemów.

Myślą przewodnią ekspozycji jest ukazanie i przypomnienie wielkości i wyjątkowości mostów tczewskich, które w drugiej połowie XIX w. powszechnie uważane były niemal za cud budownictwa mostowego.

Choć tytuł wystawy mówi tylko o mostach tczewskich, to jednak zwiedzając ją poznajemy także historię mostu na Nogacie w Malborku. Nasłyniejszy tczewski most został oddany do użytku 12 października 1857 r. Jego łączna długość wynosiła 837,3 m; był wówczas mostem belkowym o największej rozpiętości w Europie. Składał się z sześciu przęseł, jego konstrukcję tworzyły równoległe kratowe ściany. Przeznaczono go dla ruchu kolejowego, drogowego i pieszego. Most w Malborku, zwany mostem siostrzanym mostu w Tczewie, został zbudowany w latach 1850–1857. Był to też most jednotorowy i drogowy z dwoma chodnikami dla pieszych po każdej stronie. Jego długość całkowita wynosiła 279,5 m.

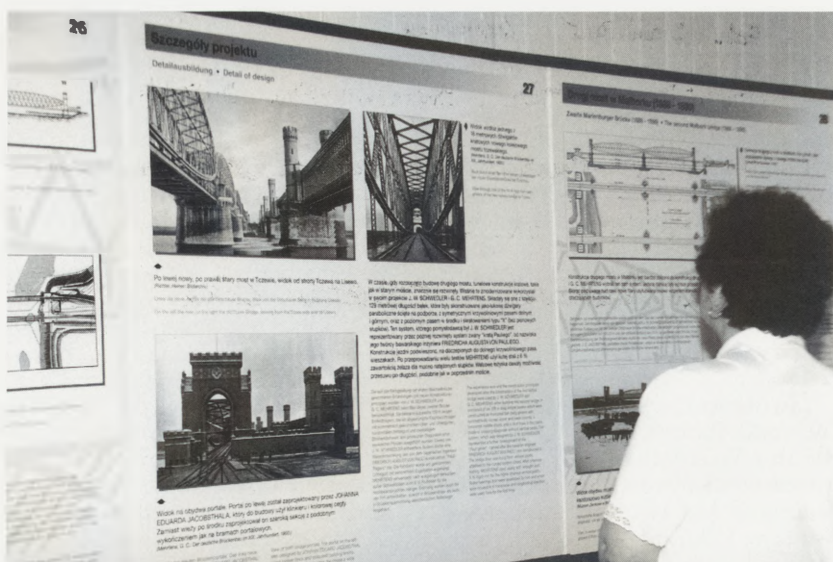
W efekcie coraz szybszego tempa rozwoju ruchu drogowego i kolejowego, mosty wzniesione

1. Uczestnicy konferencji w Tczewie na tle mostu z 1857 r. Fot. S. Zaczyński

* W tekście wykorzystano informacje zawarte w katalogu wystawy „Historyczne mosty w Tczewie” wydanym przez Uni-

wersytet w Kaiserslautern przy współpracy Politechniki Gdańskiej w 1999 r.

2. Fragment wystawy „Historyczne mosty w Tczewie”. Fot. S. Zaczyński

w Tczewie i w Malborku w latach pięćdziesiątych XIX w., nie były już dłużej w stanie przenosić zwiększających się obciążeń. Dlatego też zdecydowano o budowie dwóch nowych mostów. W latach 1888–1890 w Tczewie powstał dwutorowy most usytuowany równolegle w odległości 40 m od starego. Filary nowego mostu ustawiono dokładnie za filarami dawnego mostu (aby nie dopuścić do dalszego zwężania się koryta rzeki). Po 1891 r. stary most przez Wisłę był przeznaczony wyłącznie dla ruchu drogowego.

Plansze składające się na wystawę podzielono na kilka grup, ukazujących przeszłość, teraźniejszość, a nawet przyszłość mostów tczewskich. Zwiedzający poznaje nie tylko historię budowy i eksploatacji mostów, ale także wszelkie możliwe zagadnienia związane w jakikolwiek sposób z ich konstruowaniem: teren budowy, historię rozbudowy sieci pruskiej kolei żelaznej, której ogniwem był najpierw dawny most tczewski i malborski, zagraniczne podróże naukowe projektanta mostów C. Lentzego i zdobyte w ich trakcie doświadczenia, pionierskie konstrukcje mostowe w Angli i USA, dawne plany usytuowania i projekty mostu tczewskiego (elewacja i przekroje, etapy budowy i konstrukcja), przygotowanie zaplecza, dawny dworzec

kolejowy w Tczewie; szczegóły konstrukcyjne, obliczenia i elementy dekoracyjne starego mostu w Tczewie, stary most na Nogacie w Malborku, m.in. elewacje i przekroje, współczesne budowle — most kółewski w Offenburgu (1852–1858), późniejsze konstrukcje kratowe, drugi most w Tczewie (1888–1891) oraz szczegóły projektu, drugi most w Malborku (1888–1890), przedłużenie obu mostów przez Wisłę (1910–1912), wysadzenie mostów 1 września 1939 r., szczegóły wydarzeń z 1 września 1939 r., zdjęcia zniszczeń, odbudowę podczas II wojny światowej, rekonstrukcję powojenną, stan obecny (widoki, perspektywa, szczegóły, łożyska i widoki od dołu, dalsze widoki i pace rekonstrukcyjne), badania materiałowe, osoby związane z projektowaniem i budową mostów. Na ostatniej planszy widnieją wykonane techniką fotomontażu zdjęcia przedstawiające odbudowany za pomocą współczesnych technik i przywrócony do oryginalnego wyglądu dawny most tczewski.

Niezwykle bogata jest strona iknograficzna wystawy. Wykonane doskonałą techniką reprodukcje litografii, map, planów, miedziorytów, pocztówek, ilustracji z książek i gazet oraz fotografii niezwykle ożywiają treści zawarte w opisach i pomagają w zrozumieniu

i przyswojeniu trudnych technicznych zagadnień.

Do dzisiaj nie zachował się żaden z sześciu oryginalnych dźwigarów łukowych drugiego mostu w Tczewie z 1891 r. Zostały one zastąpione nowymi konstrukcjami. Natomiast dawny most tczewski z 1857 r., w efekcie przebudowy i odbudowy ze zniszczeń wojennych, z biegiem czasu zawierał cztery całkowicie różne sekcje, z których każda reprezentuje inną technologię: dwa angielskie przęsła mostu wojennego, oryginalne trzy przęsła z 1857 r., przejściową część wybudowaną po przedłużeniu mostu w 1912 r. (wschodnią) i po II wojnie światowej.

Dawny kolejowy, a obecnie drogowy most w Tczewie jest częstym przykładem podawanym w dokumentach współczesnej Europy, a szczególnie w historii polsko-niemieckiej. Zachowana część mostu z 1857 r. reprezentuje wyjątkowe dzieło techniki inżynierskiej, które upamiętnia czas rozwoju wczesnych konstrukcji dużych mostów. Dlatego też ten most godny jest ochrony jako europejski zabytek o znaczeniu historycznym i inżynierskim.

Wystawie „Historyczne mosty w Tczewie” towarzyszy prezentacja niemal 300 starych pocztówek pochodzących ze zbiorów Marka Staśkiewicza z Warszawy, zatytułowana „Wisła w starej pocztówce”. Ukazuje ona widoki nadwiślańskich krajobrazów i panoramy miast, przez które rzeka ta przepływa. Układ wystawy jest zgodny z biegiem Wisły — od źródeł do ujścia. Ekspozycja jest atrakcyjna z wielu powodów. Prócz walorów estetycznych ma przede wszystkim znaczenie historyczne, ukazując miasta, które dziś wyglądają zupełnie inaczej: Kraków, Warszawę, Toruń, Tczew i szereg innych. Liczna grupa pocztówek przedstawia mosty łączące brzegi Wisły wzdłuż całego jej biegu. Wystawa jest także interesująca pod względem formalnym, gdyż pozwala nam dowiedzieć się, jak niegdyś — przed I i II wojną światową — wyglądały karty pocztowe, które zdecydowanie wygrywały rywalizację ze współczesnymi „wido-kówkami”.

Jadwiga Klim